

OTRAIS PASAULES KARŠ AMATIERU FOTOATTĒLOS. JELGAVA NACISTU OKUPĀCIJAS LAIKĀ

20. gadsimta Latvijas vēsturi grūti iedomāties bez fotogrāfijām, kurās uzņemti gan valstij vēsturiski svarīgi notikumi, gan kādam cilvēkam personiski nozīmīgi mirklī no viņa dzīves. Reti gadās, ka indivīds, fotografējot šī brīža savam priekam, iedomājas, ka viņa uzņemtā fotogrāfija, paejot daudziem gadiem, kļūs par nozīmīgu laikmeta notikumu liecinieku. Fotogrāfijas krājas ģimenes albumos, muzejos, arhīvos. Muzeju un arhīvu vērtības tiek saudzētas un glabātas, bet bieži vien citādi notiek ar ģimenes albumos, arhīvos esošajām fotogrāfijām. Viens tās glabā, cits pēc kāda laika izmet izgāztuvē vai sadedzina, jo uztvere par šo fotogrāfiju vērtību ir atšķirīga. Domāju, katrs lasītājs atcerēsies kādu gadījumu, kad šīs duālās attieksmes dēļ kādas fotogrāfiskas vērtības ir gan iznīcinātas, gan arī saglabātas, jo iejaukušies ir cilvēki – kolekcionāri. Jā, nesaglabājas stāsti – leģendas, kas nāk līdzī jebkurai fotogrāfijai, bet saglabājas vismaz pati fotogrāfija, kuru speciālisti spēj nolasīt. 20. gadsimtā viens no ilustrētajiem notikumiem ir Otrais pasaules karš. Tad fotoaparāti bija jau diezgan daudziem fotoamatieriem, kas varēja atļauties fiksēt arī ikdienas notikumus.

Latvijas vēsturē maz apzināta vieta – vācu karavīru, amatpersonu fotogrāfijas, kas stāsta par viņu piedzīvoto Latvijā Otrā pasaules kara laikā. Attīstoties internetam, interneta tirgos tiek piedāvātas arī fotogrāfijas, kas nāk no bijušo vācu armijas karavīru fotoalbumiem, ko viņu pēcnācēji cenšas pārdot kara bilžu kolekcionāriem. Šīs fotogrāfijas var, pateicoties Latvijas kolekcionāriem, nonākt arī Latvijā. Sarunās ar Latvijas muzeju pārstāvjiem konstatēju, ka reti kurš muzejs seko līdzī tam, ko nozīmīgu Latvijas vēsturei pārdod starptautiskajā interneta tīmeklī. Citi nepārvalda internetu, citi saka, ka valsts likumdošana neļauj šo vērtību iegādi. Katrā ziņā, pateicoties privātajiem kolekcionāriem, daža laba vēsturiska fotogrāfija ir nonākusi Latvijā un kļūst pieejama vēstures pētniekiem. Piemēram, dažas fotogrāfijas, kuras ir iegādājies interneta izsolēs jelgavnieks Normunds Bečs, kuru interesē oriģinālas fotogrāfijas par

Jelgavu. Šīs fotogrāfijas bija izsolītas www.ebay.de pēdējo divu gadu laikā. Problēma ar šīm fotogrāfijām ir tāda, ka parasti nav zināmi to autori un datējot jāvadās galvenokārt pēc uzrakstiem, kas veikti fotogrāfiju otrā pusē.

Jelgavu vācu karaspēks ieņēma 1941. gada 29. jūnijā. Tas vēsturiski bija labi zināms fakts. Padomju laikos par vācu karaspēka izdzīšanas datumu bija atzīts 1944. gada 29. jūlijs, bet jauniegūtās fotogrāfijas apstiprina kādreizējo notikumu aculiecinieku stāstīto, ka kaujas pilsētā notika vēl augusta pirmajās nedēļās. Domāju, ka amatieru fotogrāfijas, nonākot vēsturnieku rokās, palīdzēs labāk izprast ne vienu vien Otrā pasaules kara notikumu Latvijā.

Andris Tomašūns

Vācu autokolonna iebrauc Jelgavā pa Elejas šoseju pāri Gaisa tiltam.
29.06.1941.

Jelgava, varētu būt Lielā vai Akadēmijas iela, jelgavnieki sagaida vācu karaspēku.
29.06.1941.

Jelgava, Lielā iela, vācu karavīri dodas Lielupes tilta virzienā uz Rīgu.
29.06.1941.

Jelgava, redzams Driksas tilts, Sv. Trīsvienības baznīca.
29.06.1941.

Jelgava, skats uz pilsētu no Pārlielupes, priekšplānā pozē vācu zaldāti apvidus
automašīnā *Horch*. 29.06.1941.

Jelgava, Rīgas iela, padomju karagūstekņu transportēšana uz gūstekņu savākšanas vietu. 29.06.1941.

Jelgavas tirgus laukums pie Cēra viesnīcas nama, RAD parāde.
1943. gada vasara

Jelgavas pils, 1943. gada vasara, darba dienesta RAD jaunieši dodas uz svinīgu parādi tirgus laukumā

Jelgavas tirgus laukums RAD parādes laikā. 1943. gada vasara

Jelgava, Driksas tilts uzspriecināts, vācu artilēristi velk pāri tilta drupām uz pilsētas centra pusi kājnieku lielgabalu. Foto izgatavots Vīnē 1944. gada 28. augustā, fotogrāfs – kara ziņotājs Vēbers. Foto aprakstā minēts, ka ciņas notiek Latvijas teritorijā, Jelgava nav minēta, bet atpazīstama fotogrāfijā